

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 11 KEBNEKAISE OCH VISTASVAGGEOMRÅDET, KIRUNA KOMMUN

Karta: 27H, 29I, 30I

Läge:

Area: 124 000 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

36 b Lapplands högfjällsregion (kraftiga, fjällmassiv med många glaciärer).

Landskapsformer: Högfjäll.

Terrängformer: U-dalar, nicher, änd och sidomoräner, israndrännor, svämkäglor, deltan, meandersträckor, levéer, kullig morän.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, lövskog, barrskog.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: G S B
Sekundära: H Z O

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Nyckellokal för tolkningen av deglaciationen och terrängformernas bildning. Välutbildade lösa avlagringar.

B Väsentligen opåverkat område.

D Delar av området har en mycket rik flora.

E Området är landets praktfullaste högfjällsområde med ett stort antal toppar kring 2 000 meter nivån.

Nyckelord: Högfjäll, glaciärnicher, högdalar, israndrännor, änd- och sidomoräner, svämkäglor, deltan.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bibehålls.

Planering och säkerställande:

Större delen av området ingår i Sjaunja-Kebnekaise obrutna fjällområde. Delar ingår även i ett område med landskapsbildskydd. Vistasjåkka och Ladtjojåkka är skyddade mot vattenkraftsutbyggnad enligt förslag till naturresurslag.

1986-05-05

BD 11

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1c och F1doch område av riksintresse för kulturminnesvård nrOmrådet ingår även i Gällivare kommunOmrådets huvuddrag:

Detta nordliga högfjällsområde är, tillsammans med Sarek, det största högfjällsområdet i den svenska fjällkedjan. Berggrunden domineras av den motståndskraftiga amfiboliten. Den ger upphov till mycket dramatiska fjällformer där nivåskillnader på mer än tusen meter mellan dalbotten och fjälltopp är vanliga.

Kebnekaise 2 117 m ö h är Sveriges högsta högfjällsmassiv. Kebnekaisemassivets glaciala former är mycket välutbildade. Här finns flera stora glaciärer som byggt upp vackra änd- och sidomoräner. Stora ändmoränryggar förekommer främst vid Vaktpostglaciären, Tarfalaglaciären och Isfallsglaciären. Vid Isfallsglaciären finns också typlokalen för moränformen "fluted moraine". Rastrännor, lavinblocktungor och talus är vanliga och mycket välutbildade i högfjället.

Kalix älv har sitt källområde i Kebnekaisemassivet. Härifrån kommer älvens två källflöden, Laddjojåkka och Vistasjåkka, som förenas i sjön Paittasjärvi vid Nikkaluokta. Jåkkarnas dalgångar skär djupt in i fjällmassivet. Rikedomen på värdefulla geomorfologiska objekt är stor i de södra dalgångarna.

Berggrundsvariation och de stora nivåskillnaderna i området innebär att vegetationsförhållandena växlar högst avsevärt. De centrala högalpina delarna med sin amfibolitberggrund är ur botanisk synpunkt mindre intressanta. Blockhav, glaciärer och snölegor dominerar kartbilden. I de högt belägna dalgångarna finns gräshedar med klynnetåg som karaktärsart.

I väster utgör Tjäktjavagge en berggrundsgräns med mer kalkrika bergarter. Här ökar inslaget av alpina ängar med kalkpåverkade växtsamhällen. Ett av de botaniska rikfjällen är Matertjåkko där lapsk alpros, fjällsippa, purpurbräcka och klippveronika ej är ovanliga.

Faunan i det mer högalpina området är relativt fattig men järv förekommer regelbundet.

Vistasvagge

Vistasjåkka rinner genom den djupt nedskurna björkskogsbevuxna dalen Vistasvagge. Jåkken bildar i sitt nederst lopp ett milslångt meandrande deltalandskap med stora utfyllda lagunsjöar.

1986-05-05

BD 11

Björkskogen domineras av hedskogar men frodiga ängsskogar finns i anslutning till bäckarna och på deltat samt i en bård upp mot kalvfjället. Stora områden i björkskogens övre delar har härjats av fjällbjörkmätarens larver och består därför mest av döda träd med en frodig "undervegetation" av höga örter. Örtrika björkskogskärr, en vegetationstyp som ej är vanlig i fjälltrakterna, finns här och var, bl a vid bäckarna från Tuopmatjåkka.

Långt norrut på dalens östra sida, i höjd med Råvekårså, finns några mindre tallbestånd som utposter från Paittasjärvidalgångens tallskogar.

Skollgränsens kambrosilur med kalk går upp i en bård längs Vistasvaggens sidor men ger bara lokalt upphov till rikare vegetation. Utmed östsidan kastar sig på flera ställen bäckarna ner i vattenfall och i de kraftigt nerskurna fårorna finns här och var en artrik högörtvegetation.

Ladtjovagge

Ladtjovagge och denna dals fortsättning mot Paittasjärvi har på sina sidor storartade serier av israndrännor, där bidalar mynnar stora svämkäglor och i dalbotten recenta deltan.

Hedbjörkskogen dominerar i dalgången, men i öster finns också en del lavrika björkskogar betingade av det hårda klimatet med bl a sträng kyla i låglanden vid Kikkaluokta. Kylan "rinner" ner i dalbotten och temperaturskillnaderna mellan Tarfala på 1 130 m ö h och Nikkaluokta på 465 m ö h kan vara mycket stor.

Ängsbjörkskogor finns som ett band upp mot kalvfjället ovan hedskogarna och även i anslutning till deltalandskapet vid Ladtjojaure.

Vid Tarfalaålle, där skollgränsens kalkrika kambrium går i dagen, finns en liten men kraftigt markerad brant med flera intressanta sydbergsväxter. Den sällsynta sanddraban finns här på Nordens nordligaste lokal. Andra krävande arter är tuvbräcka, purpurbräcka, klippveronika, hårstarr och klippestarr.

På myrarna väster om Tarfalaålle finns på flera platser stora bestånd av brudsporen.

Utmed dalgångens sidor, speciellt mot söder dyker den kalkrika skollgränsen här och var fram i form av mörka små branter. Ända in i den allra västligaste delen av Ladtjovagge, söder om Singitjåkka påträffas rik flora med bl a alpros och kantljung.

Fjällsluttning i sydläget väster om Kebnekaise fjällstation har fuktigare marker med mycket ängsvegetation, friska och våta rishedar med rik flora.

1986-05-05

BD 11

Faunistiskt utgör dalgångarnas deltaländer värdefulla lokaler för vadare och andfåglar. Enstaka hotade arter som t ex jaktfalk kan påträffas i området.

Områdena ovanför Paittasjärvi inkl deltana i den västra delen av denna innefattar vårt lands centrum för glacialologisk fältforskning. Den sk Tarfalastationen, tillhörig Stockholms universitet, är ett internationellt känt forskningscentrum.

Värdeomdöme:

Kebnekaise 2 117 m ö h är Sveriges högsta fjällmassiv. Högfjället har i utomordentligt välutbildat skick den glaciala skulpturens huvuddrag, glaciärnicher och högdalar. De talrika glaciärerna har framför sina fronter mäktiga änd- och sidomoräner. Sluttningsprocesserna är överallt mycket aktiva och här finns utmärkta exempel på recenta deltan. På sydsidan av Paittasjärvi finns storartade serier av isrändrännor. De djupt nedskurna dalarna Vistasvagge och Ladtjovagge utgör tillsammans med de mer kalkrika områdena i väster och söder botaniskt värdefulla områden. En mängd kalkkrävande växtsamhällen och avvikande områden som deltaländer och sydväxtbranter påträffas. Deltaländerna utgör även de mest värdefulla områdena från faunistisk synpunkt.

Anmärkningar:

I riksobjektet ingår värdekärnorna 80 och 81 i SNV:s fjällutredning. Riksobjektets gränser har omarbetats. Tarfaladalen och östra Ladtjodalen är klass I objekt och övriga området antingen klass II eller III objekt i geomorfologiska fjällkarteringen.

Referenser:

Rafstedt, T, 1983: Vegetationskarta över de svenska fjällen. Kartblad nr 5 Kebnekaise (29I) Statens lantmäteriverk.

Fjällutredningen SNV 1986.

Andersson, L, Vegetationskarta över de svenska fjällen. Kartblad nr 2 Abisko (30H/30I/31H/31I), Statens lantmäteriverk.

Melander, O, 1975: Geomorfologiska kartbladet 29I Kebnekaise, SNV PM 540.

Andersson, L, Rafstedt, T, von Sydow, U. 1985: Fjällens vegetation. Norrbottens län, Statens naturvårdsverk.